

ગ્રીનકાર્ડ માટે લગ્ન?

‘અ’ રે હરિન, તેં અચાનક લગ્ન કર્યાં?’
‘જો હસમુખ, મેં હર્ષા, એક અમેરિકન ડિવોર્સી, જે ત્યાંની સિટીઝન છે, એની જોડે લગ્ન કર્યાં છે. અમારી વચ્ચે એવી ગોઠવણ છે કે લગ્ન બાદ એ મારા માટે અમેરિકન સિટીઝનના પતિ તરીકે ‘ઈમિગ્રેશન રિલેટિવ કેટેગરી’ હેઠળ ગ્રીનકાર્ડનું પિટિશન દાખલ કરશે, જે એપ્રૂલ થતાં એક-દોઢ વર્ષની અંદર મને ઈમિગ્રેન્ટ વિઝા મળી જશે. એ લઈને હું અમેરિકામાં દાખલ થઈશ એટલે મને બે વર્ષની મુદતનું કન્ડિશનલ ગ્રીનકાર્ડ આપવામાં આવશે, બે વર્ષ પૂરાં થશે એટલે અમારે બન્નેએ સાથે મળીને મારું ગ્રીનકાર્ડ કાયમનું કરવાની અરજી કરવી પડશે. કદાચ અમારા બન્નેનો એકસાથે થા જુદો જુદો પણ ઈન્ટરવ્યૂ લેવામાં આવશે. એક વાર મારું ગ્રીનકાર્ડ કાયમનું થશે કે પછી હું હર્ષાથી છૂટાછેડા લઈ લઈશ.’

‘ઓહ! આમ વાત છે. પણ દોસ્ત, આવું કરવા માટે એ તૈયાર કેમ થઈ?’
‘તૈયાર કેમ થઈ? અરે, દસ લાખ રૂપિયા લગ્ન કરતી વખતે આપ્યા છે. બીજા દસ લાખ જ્યારે મારું ગ્રીનકાર્ડ કાયમ કરવાની અરજી કરવાની હશે ત્યારે આપીશ. દર મહિને એને ખર્ચા માટે હજાર ડોલર પણ આપીશ. એના અમેરિકામાં આવેલ એપાર્ટમેન્ટમાં બે બેડરૂમ છે. અમે બન્ને જુદા જુદા બેડરૂમમાં સૂઈશું. શારીરિક સંબંધ નહીં બાંધીએ. યાર, ગ્રીનકાર્ડ મેળવવા માટેનો, આ જ એક સરળ ઉપાય મારી પાસે હતો.’

‘દોસ્ત, મારા માટે પણ આવી કોઈ અમેરિકન સિટીઝન યુવતી શોધી કાઢે?’

અનેક ભારતીયો તેમ જ વિશ્વના અન્ય દેશના લોકો અમેરિકન સિટીઝન જોડે આવાં બનાવટી લગ્નો કરીને ગ્રીનકાર્ડ મેળવે છે.

આવી છેતરપિંડી ખૂબ વધી જવાના કારણે અમેરિકન સરકારે ‘ધ ઈમિગ્રેશન મેરેજ ફ્રોડ એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ’ ઘડ્યો, જેની હેઠળ આવાં બનાવટી લગ્નો કરનારાઓને પાંચ વર્ષની જેલ અને પાંચ હજાર ડોલર સુધીનો દંડ ફરમાવવામાં આવ્યો. આવી છેતરપિંડી કરનારા પરદેશીઓને અમેરિકા બહાર મોકલી દેવા અને ક્યારે પણ કોઈ પણ પ્રકારના ઈમિગ્રેન્ટ યા નોન-ઈમિગ્રેન્ટ વિઝા ઉપર અમેરિકામાં પ્રવેશવા ન દેવા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું. આવા લોકો જ્યારે માફી માગીને, ‘વેવર’ની અરજી કરે છે ત્યારે એમની એ

આવી છેતરપિંડી ખૂબ વધી જવાના કારણે અમેરિકન સરકારે ‘ધ ઈમિગ્રેશન મેરેજ ફ્રોડ એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ’ ઘડ્યો, જેની હેઠળ આવાં બનાવટી લગ્નો કરનારાઓને પાંચ વર્ષની જેલ અને પાંચ હજાર ડોલર સુધીનો દંડ ફરમાવવામાં આવ્યો!

અરજીઓ પણ એમણે છેતરપિંડી જાણી-જોઈને આદરી છે એ કારણસર મંજૂર કરવામાં નથી આવતી. આમ છતાં આવી છેતરપિંડી હજુ ચાલુ છે.

સિટીઝન જોડે નહીં, પણ જો તમે ગ્રીનકાર્ડધારક જોડે લગ્ન કરો તો એ ગ્રીનકાર્ડધારક તમારા લાભ માટે ‘ફેમિલી સેકન્ડ (એ) પ્રેફરન્સ કેટેગરી’ હેઠળ ઈમિગ્રેન્ટ વિઝાનું પિટિશન દાખલ કરી શકે છે. ભારતીયોને આવા પિટિશનો હેઠળ ઈમિગ્રેન્ટ વિઝા મળતાં બે-ત્રણ વર્ષ કે એથી વધુ સમય લાગે છે, કારણ કે આ કેટેગરી હેઠળ અપાતા ઈમિગ્રેન્ટ વિઝા વાર્ષિક ક્વોટાનાં બંધનોથી

સીમિત હોય છે.

જો તમે કોઈ અમેરિકન સિટીઝનને રૂબરૂમાં મળ્યા હો અને પછી તમે બન્ને એકબીજા જોડે લગ્ન કરવા ઈચ્છતા હો, બન્ને લગ્ન કરવા માટે કાયદેસર લાયક હોય અને લગ્ન અમેરિકામાં જ કરવા હોય તો અમેરિકન સિટીઝન એ ભારતીય વ્યક્તિ માટે નોન-ઈમિગ્રેન્ટ શ્રેણીનું ‘K-1’ વિઝાનું પિટિશન દાખલ કરી શકે છે. આવાં પિટિશનોને પ્રોસેસ થઈને એપ્રૂલ થતાં લગભગ એક-દોઢ વર્ષ લાગે છે અને એની હેઠળ ‘K-1’ વિઝા મળતાં એ ભારતીય વ્યક્તિએ અમેરિકા જઈને જે

અમેરિકા વિઝા ગાઈડ

★ ડૉ. સુધીર શાહ (એડવોકેટ-મુંબઈ)

સુ પ્રીમ કોર્ટ ફાયર ઈન્શ્યોરન્સ સંબંધિત એક મહત્વપૂર્ણ ચુકાદામાં વીમા કાયદાનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત ફરીથી સ્પષ્ટ કર્યો છે કે જો વીમાધારકને આગથી નુકસાન થયું હોવાનું સાબિત થાય તો આગ શા માટે લાગી તેનું કારણ મહત્વનું રહેતું નથી. જ્યાં સુધી વીમા પોલિસીમાં તે કારણને સ્પષ્ટ રીતે exclude કરવામાં આવ્યું ન હોય. આ ચુકાદો ગ્રાહક સુરક્ષા અને વીમા કાયદાના ક્ષેત્રે દૂરગામી અસર ધરાવે છે.

કેસના તથ્યો (Facts of the Case)

આ કેસમાં ફરિયાદી Cement Corporation of India Ltd. હતી. જ્યારે સામાન્ય ICICI Lombard General Insurance Company Ltd. નામક કંપની હતી. ફરિયાદી કંપનીએ પોતાની મિલકત અને ગોદામ માટે ફાયર ઈન્શ્યોરન્સ પોલિસી લીધી હતી.

ઘટનાના દિવસે

કંપનીના પરિસરમાં ચોરી કરવાનો પ્રયાસ થયો હતો. ચોરી દરમિયાન

અચાનક આગ લાગી, જેના કારણે ગોદામમાં રાખેલ માલ અને અન્ય સંપત્તિને ભારે નુકસાન થયું. આ નુકસાન બદલ કંપનીએ પોતાની ફાયર ઈન્શ્યોરન્સ પોલિસી હેઠળ વીમા દાવો કર્યો

પરંતુ વીમા કંપનીએ દાવો નકાર્યો. વીમા કંપનીની દલીલ હતી કે નુકસાનનું મૂળ કારણ આગ નહીં પરંતુ ચોરી (Burglary/Theft) છે અને તેથી ફાયર ઈન્શ્યોરન્સ પોલિસી હેઠળ દાવો ચૂકવવા યોગ્ય નથી. આ નિર્ણય સામે કંપનીએ કાનૂની કાર્યવાહી શરૂ કરી અને અંતે મામલો સુપ્રીમ કોર્ટ સુધી પહોંચ્યો.

મુખ્ય કાનૂની મુદ્દો

મુખ્ય પ્રશ્ન એ હતો કે, જ્યારે નુકસાન આગથી થયું

આગથી નુકસાન થયેલ હોવાનું સાબિત થાય તો આગનું કારણ મહત્વનું નથી

વીમા કંપનીની દલીલ હતી કે નુકસાનનું મૂળ કારણ આગ નહીં પરંતુ ચોરી છે અને તેથી ફાયર ઈન્શ્યોરન્સ પોલિસી હેઠળ દાવો ચૂકવવા યોગ્ય નથી

છે ત્યારે આગનું મૂળ કારણ શું વીમા કંપનીને દાવો નકારવાનો અધિકાર આપે છે?

સુપ્રીમ કોર્ટનું અવલોકન

સુપ્રીમ કોર્ટે વીમા કંપનીની દલીલો નામંજૂર કરી. કોર્ટે સ્પષ્ટ કર્યું કે ફાયર ઈન્શ્યોરન્સના મામલામાં ‘પ્રોક્સિમેટ કોઝ’ (નિકટનું કારણ) મહત્વનું છે, ‘રિમોટ કોઝ’ (દૂરનું

કારણ) નહીં. અહીં નુકસાનનું તરત અને સીધું કારણ આગ હતું, તેથી આગ કેમ લાગી તે મુદ્દો ગૌણ બની જાય છે.

કોર્ટે જણાવ્યું કે જો વીમા પોલિસીમાં ચોરી દરમિયાન લાગેલી આગને બહાર મૂકતી કોઈ સ્પષ્ટ શરત ન હોય તો વીમા કંપની દાવો નકારી શકે નહીં. એક્સક્લુઝન ક્લોઝનું અર્થઘટન હંમેશાં સખત રીતે કરવું જોઈએ અને

અમેરિકન સિટીઝનને એના લાભ માટે પિટિશન દાખલ કર્યું હોય એની જોડે લગ્ન કરવાના રહે છે. ત્યાર બાદ તેઓ એમનું ‘નોન-ઈમિગ્રેન્ટ સ્ટેટસ’ બદલીને ‘ઈમિગ્રેન્ટ સ્ટેટસ’ મેળવવાની અરજી પણ કરી શકે છે.

અમેરિકન સિટીઝન યા ગ્રીનકાર્ડધારક જોડે લગ્ન કરીને જેઓ ઈમિગ્રેન્ટ વિઝાની માગણી કરતા હોય છે, એમણે નીચેના પુરાવાઓ રજૂ કરવાની જરૂરિયાત રહે છે.

અમેરિકન સરકારે આપેલા પાસપોર્ટની નકલ, સોશિયલ સિક્યોરિટી કાર્ડની નકલ, જન્મ જો અમેરિકામાં થયો હોય તો બર્થ સર્ટિફિકેટ, જન્મ ભારતમાં કે અમેરિકાની બહાર થયો હોય તો એ જે તે દેશનું બર્થ સર્ટિફિકેટ, મેરેજ સર્ટિફિકેટ, મેરેજના ફોટાઓ, જેમાં ચોરીના ફેરા ફરતા હોય, એકબીજાને હાર પહેરાવતાં હોય, પાદરી આગળ ચર્ચમાં ઊભા રહીને એકબીજાને વીંટી પહેરાવી હોય, અમેરિકન સિટીઝન યા ગ્રીનકાર્ડધારકનું બેન્ક સ્ટેટમેન્ટ, IT રિટર્ન્સની કોપીઓ, પ્રોપર્ટી અને મિલકતનું નેટવર્થ સર્ટિફિકેટ, લગ્નની કંકોતરી યા ઈન્વિસ્ટેશન કાર્ડ, ભારતીય વ્યક્તિનું બર્થ સર્ટિફિકેટ, ઈન્ડિયન પાસપોર્ટની કોપી, ડિગ્રી-ડિપ્લોમા સર્ટિફિકેટ, બેન્ક સ્ટેટમેન્ટ, IT રિટર્ન્સ, જો બન્ને પાત્રોમાંથી કોઈએ પણ યા બન્નેએ આ પહેલાં લગ્ન કર્યા હોય અને એમની પત્ની યા પતિથી છૂટાછેડા લીધા હોય યા એ વ્યક્તિ મૃત્યુ પામી હોય તો કોર્ટની ડિવોર્સની રીકી યા પછી કેથ સર્ટિફિકેટ, એમની ઓળખાણ કોઈએ કરાવી હોય તો એ વ્યક્તિનું સોગંદનામું, મેરેજ બ્યૂરો દ્વારા એકબીજાની ઓળખ થઈ હોય તો મેરેજ બ્યૂરોનું એ બાબતનું સર્ટિફિકેટ, લગ્ન પહેલાં એમણે જો એકબીજા જોડે પત્રવ્યવહાર કર્યો હોય, ઈ-મેઈલ કે વ્હોટ્સએપ મેસેજ્સ કર્યા હોય તો એ સઘળા, એ બન્નેના જુદા જુદા સોગંદનામા, એમણે એકબીજા જોડે લગ્ન કરવાનું શા માટે નક્કી કર્યું એનું કારણ, લગ્નનો ખર્ચો કેટલો થયો, કોણે આપ્યો એની વિગતો, આ સર્વે જણાવવાનું રહે છે.

જો ઈમિગ્રેન્ટ વિઝા યા ‘K-1’ વિઝા વિના વિઠ્ઠા મળી શકે એમ ઈચ્છતા હોવ તો અરજી કરતાં પહેલાં અમેરિકાના ઈમિગ્રેશનના કાયદાના જાણકાર અને અનુભવી એડવોકેટની સલાહ મેળવશો તો વિઝા મેળવવામાં મુશ્કેલી નહીં પડે. •

જો કોઈ અસ્પષ્ટતા હોય તો તેનો લાભ વીમાધારકને મળવો જોઈએ.

કાયદાકીય સિદ્ધાંત

સુપ્રીમ કોર્ટે પુનરાવર્તન કર્યું કે વીમા કરાર એ ક્ષતિપૂર્ણનો કરાર (Contract of Indemnity) છે. તેનો હેતુ વીમાધારકને નુકસાનની પૂર્વ સ્થિતિમાં લાવવાનો છે, ન કે ટેક્નિકલ મુદ્દાઓના આધારે દાવો નકારવાનો.

કોર્ટે આ પણ જણાવ્યું કે જો આગ ઈરાદાપૂર્વક લગાવવામાં આવી હોય અથવા છેતરપિંડી સાબિત થાય તો સ્થિતિ અલગ હોઈ શકે પરંતુ પ્રસ્તુત કેસમાં આવી કોઈ બાબત સાબિત થતી ન હતી.

ચુકાદાનો પ્રભાવ

આ ચુકાદો ઉદ્યોગપતિઓ, ફેક્ટરી માલિકો, દુકાનદારો અને ગોદામ ધરાવનારાઓ માટે અત્યંત મહત્વનો છે. ઘણી વાર વીમા કંપનીઓ આગ પાછળનું કારણ બતાવી દાવો નકારે છે. હવે આ ચુકાદા બાદ, જો પોલિસીમાં સ્પષ્ટ બહિષ્કાર ન હોય તો આવી દલીલો ટકી શકશે નહીં.

નિષ્કર્ષ

નિષ્કર્ષરૂપે કહી શકાય કે સુપ્રીમ કોર્ટે સ્પષ્ટ કરી દીધું છે કે આગથી નુકસાન થયું હોવું જ મુખ્ય બાબત છે. આગ શા માટે લાગી તે મુદ્દો ત્યારે જ મહત્વનો રહેશે જ્યારે વીમા પોલિસીમાં તેને સ્પષ્ટ રીતે બહાર મૂકવામાં આવ્યું હોય અથવા છેતરપિંડી સાબિત થાય. આ ચુકાદો ગ્રાહક અધિકારોને મજબૂત બનાવનાર અને વીમા કંપનીઓના મનસ્વી દાવો નકારવાના વલણને રોકનાર એક મહત્વપૂર્ણ કદમ છે. •

કેન્ડલ લાઈટ :

હોય મહેફિલ અને મહેફિલ મહીં ચર્ચાઓ ન હો,
મીઠી ઘર્ષાઓ ન હો, રેશમી શંકાઓ ન હો.

- ‘સેક’ પાલનપુરી